

менеджмент. – К.: Вид-во Нац. ін-ту стратегічних досліджень, 2006. – С. 2.

3. Закон України “Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб”: за станом 15.12.2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

4. Гагарина И. Электронизация государственных рынков / И. Гагарина // Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2004. – № 4. – С. 63-6610.

5. Гаєвська Н. Аудит в державному секторі економіки / Н. Гаєвська // Державні закупівлі України. – 2007. – №7. – С.34-37.

References:

1. Galushchak M. (2011) "Public procurement in Ukraine: theoretical aspects and practical problems", Galician Economic Journal, vol 1 (30) - Pp 43-53.
2. Volkov VV, Korniiichuk VP, Chomiak K.D.(2006)
3. Strategic public-procurement management, Nat. Inst strategic RESEARCH, Law of Ukraine (2005) "On State Contract Government Needs" from 15.12.2005 Parliament of Ukraine, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.
4. Gagarin I. (2004.) " Электронизация государственных рынков", Resources, info, snabzhenye, competitio, vol 4 - Pp. 63-66.
5. Gayevska N. (2007), "Audit in the public sector ", Public procurement Ukraine, vol 7- Pp.34-37.

Рецензент: Горник В.Г., д.держ.упр.

УДК 351

Майорова Л. В.,

здобувач Академії муніципального управління

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
ЯК ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

Анотація. Розкрито суть поняття «соціальної політики», визначено її основні складові та функції. Зазначено її роль в економічному розвитку країни. Визначено основні елементи державної соціальної політики.

Ключові слова: державне регулювання, соціальна політика, економічний розвиток, соціальний розвиток.

Майорова Л. В.,

соискатель Академии муниципального управления

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ
ПОЛИТИКИ КАК ОСНОВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ
ГОСУДАРСТВА**

Аннотация. Раскрыта суть понятия «социальной политики», определены ее основные составляющие и функции. Указано ее роль в экономическом развитии страны. Определены основные элементы государственной социальной политики.

Ключевые слова: государственное регулирование, социальная политика, экономическое развитие, социальное развитие.

Mayorova Lyudmila Viktorivna

Competitor Academy of Municipal Management

THEORETICAL BASE OF SOCIAL POLICY AS THE BASIS OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE STATE

Annotation. It is established that there is a need for change, both the social policy priorities and ways to develop as a person, improving the quality of his life put forward as key drivers of many modern concepts and models of development. So important is the improvement of theoretical ideas about the nature and terms of the flow of social processes in the country. This should serve as a basis for developing effective mechanisms for implementing social policies that ensure its sustainable operation.

Purpose of this article is to outline the nature of social development and social policy and its components, the definition of improving approaches to the formulation and implementation of social policies and governance mechanisms of social development.

Established that the term "social policy" is quite recent origin, but throughout history certain social policy options developed different types of societies and projects in the state. They are based on lay understanding of proper and fair, morality and religion formed and fixed tradition.

In domestic and foreign science has accumulated a sufficiently large choice of definitions of social policy. But be aware something in common, methodologically important in revealing the nature of this social phenomenon: it can not be understood outside the context of social categories, social relations and state. Existing approaches to the definition of "social policy" suggested divided into the following groups: social policy represents the activity of the support of the various social groups and the coordination of their interests; social policy includes a set of measures and actions taken by its subjects, the optimization of social development and individual groups, higher standards of living and welfare; This management activity in certain sectors of society in order to develop population and ensure a high quality of life.

The main features that characterized the country in the course of social policy: integration; distribution; compensatory and protective; adaptive-educational; stabilization; stimulating; innovation; constructive; inclusive.

It is noted that the basis of social policy should be such concept: human development, social security, welfare state innovation development, sustainable development. The entities of social policy includes all social groups and their organizations are working closely together in the social sphere, represent and defend the interests of society, certain social groups, individuals and social institutions, which are formed on this basis.

The study suggested refined definition of social policy, under which it is necessary to understand the innovation-oriented activities of the state and other actors in society, aimed at social development of the country by creating conditions for reconciling the interests of different social groups to achieve sustainable human development and social quality of life by the state and the individual.

Key words. government regulation, social polity, economic development, social development.

Актуальність теми. Діяльність з управління соціальним розвитком держави відноситься до сфери соціальної політики, яка відноситься до числа найбільш актуальних проблем суспільного життя та представляє важливу сферу сучасної теорії та практики державного управління. Аналіз стану соціальної політики держави та пошук її альтернативних варіантів обговорюються в багатьох країнах світу. В умовах глобалізації постають питання про способи організації соціального життя, ролі соціальної взаємодії та створення умов для реалізації людських потреб в сучасному індустріальному суспільстві. Навіть в розвинутих соціальних державах стабілізація економічного зростання досить часто супроводжується посиленням диференціації рівня життя, що призводить

до обмеження життєвих перспектив та можливостей для багатьох груп населення, викликає загострення соціальних проблем. Це доводить необхідність змін, як самих пріоритетів соціальної політики, так і способів її вироблення, оскільки людина, підвищення якості його життя висуваються в якості ключових факторів багатьох сучасних концепцій та моделей розвитку. Тому актуальним є удосконалення теоретичних уявлень про характер та умови протікання соціальних процесів в країні. Це повинно слугувати основою формування ефективних механізмів реалізації соціальної політики, які забезпечують її стале функціонування.

Основні теоретичні підходи до формування соціальної політики та практичні напрями її реалізації в Україні досліджувались та розроблялись багатьма вітчизняними вченими. Серед них: В. Бідак, Н. Борецька, О. Воронін, В. Воротін, В. Деріга, Н. Діденко, Л. Ільчук, А. Крупнік, Е. Лібанова, О. Палій, І. Рудкевич, В. Скуратовський, В. Тертичка, П. Шевчук, Н. Школьна.

Постановка завдання. Враховуючи всі проведені дослідження нині все ще актуальною залишається проблематика, що пов'язана з теоретичними основами зазначеної сфери наукових досліджень, розкриттям сутності соціального розвитку і соціальної політики та окремих її складових, напрями удосконалення підходів до формування і реалізації соціальної політики та механізмів державного управління соціальним розвитком.

Виклад матеріалу. Треба зазначити, що поняття соціальної політики на сьогодні широко використовується в практиці державного управління, застосовується в офіційних документах, виступає предметом досить широких наукових дискусій, причому сутність та його зміст у різних дослідників досить сильно відрізняються.

Термін «соціальна політика» має досить пізнє походження, однак протягом історії людства ті чи інші варіанти соціальної політики розроблялися різними типами суспільства та реалізовувалися в діяльності держав. В їх основі лежали уявлення про належне та справедливе, сформовані мораллю та релігією і закріплені традицією.

Треба зазначити, що становлення соціальної держави – тривалий процес, який містить етапи, що фіксують появу у державі нових якостей, цілей, функцій та механізмів їх реалізації.

У вітчизняній та зарубіжній науці накопичився достатньо великий вибір визначень соціальної політики. Але необхідно враховувати дещо спільне, методологічно важливе при розкритті сутності цього суспільного феномену: неможливо зрозуміти її поза зв'язку з категоріями соціальної сфери, соціальних відносин, держави.

Вибір моделі соціальної політики, її цілей, методів та засобів, а також результати їх реалізації багато в чому залежать від того, які суспільні сили керують соціальним життям. В країнах з традиційно жорстким управлінням з центру суб'єкти соціальної політики мають порівняно просту структуру, яка складається з органів державної влади. В той же час, для соціально-

орієнтованих економік притаманна велика кількість суб'єктів соціальної політики, серед яких держава, людина, громадські та наукові організації, соціальні спільності та інститути, політичні партії, асоціації громадян, об'єднання підприємців та роботодавців, профспілки, соціальні фонди та інші. Існування різноманітних суспільних та соціальних відносин в суспільстві є основною причиною багатосуб'єктності у здійсненні соціальної політики [1].

Існує багато підходів до виділення об'єкту соціальної політики, серед яких доцільно звернути увагу на такий, який об'єктом соціальної політики в широкому сенсі розглядає соціальну сферу, яка розглядається як сукупність соціальних відносин та умов (праці, побуту, відпочину тощо), що визначають інтереси класів, прошарків, груп та впливають на характер та зміст їх діяльності та поведінки.

Серед основних функцій, що властиві державі в ході проведення соціальної політики, називають такі:

- соціальне відтворення населення, змістом якого є створення умов для нормальної життєдіяльності людини, задоволення її потреб за такими напрямками суспільного життя, як праця, споживання, сімейні відносини, охорона здоров'я, освіта тощо;

- регулятивна, що полягає в намаганні держави стимулювати активну діяльність особистості, соціальних груп за допомогою правових, економічних, моральних регуляторів, внаслідок чого люди стають здатними до самоорганізації та самозахисту;

- соціально-захисна, з якою пов'язані соціальні гарантії держави, забезпечення соціальних прав громадян у разі зниження матеріального рівня життя, втрати роботи, працездатності, старіння тощо, що супроводжують людину від народження до смерті;

- стабілізаційно-адаптивна, згідно з якою держава повинна дотримуватися принципу соціальної справедливості, враховувати у своїй політиці реакцію населення, громадську думку, підтримувати свій авторитет в очах населення, впливати на формування ціннісної свідомості суспільства, узгоджувати інтереси, регулювати правовими засобами конфлікти у суспільстві, забезпечуючи його усталений розвиток.

Н. Тихонова визначає такі функції соціальної політики: забезпечення соціально-політичної стабільності; адресна допомога малозабезпеченим (гуманітарна функція соціальної політики); забезпечення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні за умов глобалізації світу за рахунок інвестиційної функції соціальної політики, що пов'язана з підвищенням людського капіталу; забезпечення інтеграції суспільства, його єдності і солідарності [2].

Вважаємо, що до адаптаційної, стабілізаційної та інтеграційної функції необхідно також додати інноваційну функцію. Адже саме соціальна політика наділяється здатністю інтегрувати суспільство, сприяти зміцненню соціальної бази реформ, зростанню інноваційного потенціалу суспільства. Якщо в стабільних ситуаціях соціальна політика покликана стимулювати всебічний

розвиток людського потенціалу суспільства, поширенню ефективних способів і зразків економічної поведінки, розвитку соціальних галузей господарювання, зростанню якості життя населення і захищеності соціально вразливих груп, то в періоди глибоких соціальних перетворень функції цієї політики змінюються.

Зокрема, суспільствам, що трансформуються, доводиться не стільки організовувати зростання, стільки протистояти спонтанному падінню людського потенціалу, деградації соціальних галузей економіки, розширенню дериваційних груп і верств. А отже, до традиційних функцій соціальної політики додається нова – сприяння збереженню і зростанню соціально-інноваційного потенціалу суспільства, розширенню соціальної бази реформ, забезпеченню зацікавленої участі громадян у суспільних перетвореннях.

Така інноваційна спрямованість соціальної політики країни може впливати на такі дві групи факторів інноваційного розвитку: структурні умови для створення інноваційного потенціалу, зокрема рівень освіти населення, розвиток телекомунікацій, участь населення в безперервній освіті; застосування інновацій, серед яких зайнятість в сфері високих технологій, експорт високотехнологічної продукції, зайнятість в середньо- та високотехнологічному секторах економіки та інші. Реалізація зазначеної функції спрямована на розвиток людського потенціалу; зростання державних та приватних інвестицій в людський капітал; підвищення пропозиції інновацій та зростання попиту на них; удосконалення інноваційного середовища; підвищення інноваційної активності та підприємств; зростання рівня соціальної мобільності, тих хто навчається; зростання інвестицій в людський та венчурний капітал; зростання рівня знань населення в сфері нових та управлінських технологій; зростання частки дорослого населення, яке бере участь в безперервній освіті; зростання державних та приватних витрат на освіту та НДДКР; збільшення використання нових технологій в сфері освіти та інше.

До основних функцій соціальної політики вважаємо за необхідне віднести такі: інтеграційну – забезпечення єдності інтересів різних соціальних груп та організацій; розподільчу – забезпечення узгодженого функціонування різних сфер суспільства; компенсаторно-захисну – компенсація негативного впливу соціальних ризиків в процесі соціального розвитку та захист окремих прошарків населення та суспільства в цілому; адаптивно-виховну – дотримання принципу соціальної справедливості, врахування у своїй політиці громадську думку, вплив на формування ціннісної свідомості суспільства; стабілізаційну – забезпечення стабільності та сталості в розвитку соціальної сфери суспільства; стимулюючу – формування, підтримання та посилення стимулів до підвищення соціального статусу різних груп в системі соціальної нерівності, їх соціального становища в суспільстві; інноваційну – забезпечення соціального прогресу суспільства, впровадження сучасних соціальних технологій; конструктивну – профілактика та удосконалення суспільної системи та її окремих елементів.

До зазначених функцій, на нашу думку, доцільно додати «інклюзивну» функцію, тобто функцію, яка розширяє можливості участі населення в економічних, соціальних та громадянських процесах, що є надзвичайно важливим аспектом в процесі людського розвитку та зменшення прояву відторгнення.

До особливостей соціальної політики можна також віднести багаторівневість її формування та реалізації. Дослідники, як правило, використовують територіальний та соціально-структурний підходи у виокремленні рівнів формування та реалізації соціальної політики. В територіальному розрізі доцільно виділити державний, регіональний та місцевий рівні. В соціальній політиці також доцільно враховувати і наднаціональний, міждержавний рівень, а також глобальний рівень, тобто рівень всього людства. В рамках соціоструктурного підходу, як правило, виділяють чотири рівні формування та реалізації соціальної політики: рівень суспільства в цілому; рівень соціальних груп та їх організацій; рівень родини; рівень окремої людини.

Досліджені підходи до формування та реалізації соціальної політики дозволяють зробити наступні висновки. По-перше, соціальна політика – це багатогранний процес та структурно складне явище, її об'єктом є соціальна сфера та соціальні відносини, які розвиваються на основі взаємодії між соціальними групами, соціальними прошарками суспільства, головна мета якої – людський розвиток. В основі соціальної політики повинні бути такі концепції: людського розвитку, соціальної безпеки, соціальної держави, інноваційного розвитку, сталого розвитку.

По-друге, до суб'єктів соціальної політики відносяться всі соціальні групи та їх організації, які активно взаємодіють в соціальній сфері, тобто формують, представляють та відстоюють інтереси суспільства, окремих соціальних груп, індивідів, а також соціальні інститути, які формуються на цій основі.

По-третє, соціальна політика має на меті удосконалення умов та якості життя людей, пом'якшення негативних наслідків індивідуальної та соціальної нерівності, розвиток людського потенціалу.

По-четверте, критеріями ефективної соціальної політики держави є: реалізація пріоритетів соціальної політики як однієї з найважливіших умов сталого розвитку суспільства; гарантія прав на свободу людини та на вільну реалізацію трудового та інтелектуального капіталу; диференціація соціальної політики по відношенню до різних прошарків населення; взаємна солідарна відповідальність всіх суб'єктів за результати соціального розвитку; широке залучення громадян до процесів прийняття рішень; формування міцних та розгалужених соціальних мереж з метою розбудови соціального капіталу.

На підставі проведеного дослідження можемо запропонувати уточнене визначення соціальної політики. А саме, державна соціальна політика – це інноваційно-орієнтована діяльність держави та інших суб'єктів суспільства, яка спрямована на соціальний розвиток держави шляхом створення умов для

узгодження інтересів різних соціальних груп, досягнення сталого людського розвитку і соціальної якості життя на рівні держави та окремого індивіда.

Висновки. Сучасний етап розвитку економіки та суспільства ставить принципово нові завдання в області соціальної політики та соціального розвитку держави. Ключова характеристика даного етапу – зміна ролі людини в системі факторів виробництва. Людина становиться в центр соціально-економічної системи, стає не лише об'єктом соціальної політики, а більшою мірою – суб'єктом.

В той же час, відбувається переосмислення соціальних функцій держави. Перерозподіл через бюджет більшої або меншої частки продукту на користь тих, хто потребує, набуває другорядного значення. Ключова ж функція держави як суб'єкту соціальної політики полягає у формуванні соціально-економічного середовища, яке сприяє активній самореалізації кожного члена суспільства в економічній сфері, що гарантує достатній рівень стабільності та можливості розвитку. Таким чином, до функцій держави входять як безпосередня реалізація заходів з розвитку людського потенціалу, так і загальне регулювання соціальних параметрів економічного процесу.

Список використаних джерел:

1. Скуратівський В. А. Соціальна політика [навч. посіб.] / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 364 с.
2. Тихонова Н. Е. Оптимальная социальная политика глазами россиян / Н. Е. Тихонова // Пути Росси: проблемы социального познания / [под общ. ред. Д.М. Рогозина]. – М. : МВШСЭН, 2006. – С. 348–356.
3. Фихте И. Собрание сочинений в 2 томах / И. Фихте. – Т.2. – Спб.: Мифрил, 1993. – 798 с.

References:

1. Skurativs'kyj V. A. Sotsial'na polityka [navch. posib.] / V. A. Skurativs'kyj, O. M. Palij, E. M. Libanova. – 2-he vyd., dop. ta pererob. – K. : Vyd-vo UADU, 2003. – 364 p.
2. Tykhonova N. E. Optymal'naia sotsyal'naia polytyka hlazamy rossyian / N. E. Tykhonova // Puty Rossy: problemy sotsial'noho poznanyia / [pod obsch. red. D.M. Rohozyna]. – M. : MVShSEN, 2006. – pp. 348–356.
3. Fykhte Y. Sobranye sochynenyj v 2 tomakh / Y. Fykhte. – T.2. – Spb.: Myfryl, 1993. – 798 p.

Рецензент: Іванова Т.В., д.держ.упр., професор

УДК 352.075

Мочков О.Б.,

аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентові України

**ПРОБЛЕМА ПЕРЕБУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
СІЛ, СЕЛИЩ, МІСТ У СКЛАДІ ІНШИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Анотація. У статті досліджується проблема перебування територіальних громад сіл, селищ, міст у складі інших територіальних громад та на територіях інших